

Методика. Практика. Експеримент

Організація управління розвитком навчально-виховного процесу Школи майбутнього

Валентина СЕРГІЄНКО,

директор Бердянської гімназії №1 «Надія», заслужений учитель України

На сучасному етапі суспільного поступу подальша модернізація галузі освіти пов'язана з розбудовою інноваційної діяльності навчальних закладів різних рівнів, типів і форм власності. У цьому контексті заслуговує на увагу діяльність гімназії №1 м. Бердянська.

Прийнята у 2009 році Програма розвитку гімназії «Від компетентної освіти – до здорового способу життя!» (див. схему 1) орієнтована на впровадження ідеї розвитку здорової, компетентної, соціалізованої особистості дитини шляхом розбудови ієрархічних компонентів сучасної школи: управління, навчання, виховання, методичної та громадсько-педагогічної діяльності [3].

Освітній процес навчального закладу проектується на основі **управлінського модуля**, що задає темп і ритм усій системі, а також технології адаптивного та рефлексивного управління, закладеній у проекті «Діяльність системи освіти гімназії з реалізації принципів державно-громадського управління», «Психолого-педагогічний супровід Школи майбутнього», «Здоров'я – через освіту», що надає їй цілісності та завершеності. З огляду на це сплановано тематику педагогічних рад, семінарів та інших управлінських процедур, що інтегрує функціональні й експериментальні завдання навчально-виховного процесу, відображає послідовність і логіку виконання завдань.

Розроблення і використання в практичній діяльності гімназії державно-громадських механізмів управління [1; 2] зазвичай має позитивно відобразитися на:

- змісті, технологіях, методах оцінювання якості освіти відповідно до сучасних вимог;
- розвитку інноваційної сфери гімназійної освіти;
- створенні умов для формування конкурентоспроможної особистості на основі соціального задоволення з урахуванням запитів батьків та учнів;

– забезпеченні соціальної та професійної мобільності гімназиста.

Зміст діяльності гімназії з реалізації окремих завдань передбачає створення умов для розвитку відкритої освітньої системи, конструктивної співпраці з громадськістю щодо формування здорової, компетентної, соціалізованої особистості, здатної жити і діяти в сучасних економічних, політичних, соціальних реаліях. Це забезпечується зусиллями не лише педагогів, а й структур державно-громадського управління – Радою гімназії, Батьківською радою, Радою гімназистів, органами учнівського самоврядування та ін.

Рада гімназії охоплює представників батьківської громади та управлінських і громадських організацій, учителів та учнів. Вона вирішує такі завдання: розроблення плану роботи гімназії в період переходу до профільного навчання; створення оптимальних умов організації освітнього процесу на основі стратегічних напрямів розвитку освітнього середовища гімназії тощо.

Батьківська рада забезпечує інформаційний супровід виконання прав та обов'язків батьками як учасниками освітнього процесу в системі управління гімназією. Охоплює роботу за напрямками таких підрозділів-комісій: «Якість освіти», «Психолого-педагогічний супровід учнів», «Здоровий спосіб життя», «Громадянське й патріотичне виховання», «Дозвілля», «Фінансово-господарська діяльність». Кожна комісія складається з членів Ради гімназії і робочої групи батьків – фахівців конкретного напрямку діяльності. Комісії спільно

з адміністрацією, предметними кафедрами, методичними об'єднаннями, батьківськими комітетами класів вивчають діяльність гімназії й розглядають питання педагогічної ради, психолого-педагогічних консилиумів тощо. З Радою гімназії та Батьківською радою у процесі управління навчально-виховним процесом співпрацюють такі структури: Рада гімназистів, Рада педагогів-ветеранів, об'єднання молодих педагогів, шефи гімназії – представники мікрорайону «Центр міста».

Діяльність комісії «Громадянське й патріотичне виховання» Ради гімназії пов'язана з питаннями виховання в учнівській молоді готовності служити Батьківщині, почуття патріотизму, відповідальності за власні вчинки, уміння правильно визначитися в життєвих ситуаціях, ціннісного ставлення до родини.

Комісія «Психолого-педагогічний супровід учнів» Батьківської ради спільно з психологічною службою гімназії вивчає питання ролі батьків у вихованні дітей, організовує за участю батьків і учнів свята, спортивні змагання, туристичні огляди-конкурси з патріотичного та громадянського виховання, зустрічі з ветеранами збройних сил, урочистості до Дня захисника Батьківщини, Дня Перемоги.

Батьківська рада і Рада гімназії спільно проводять такі традиційні заходи, як «День знань», «Посвята в першокласники», «День гімназії», «Посвята в гімназисти», беруть участь у підсумкових науково-практичних конференціях з питань освіти й виховання.

Рада гімназії бере активну участь в заходах, пов'язаних з удосконаленням навчально-виховного процесу, зокрема таких як Дні відкритих дверей, День відкритого звіту гімназії тощо.

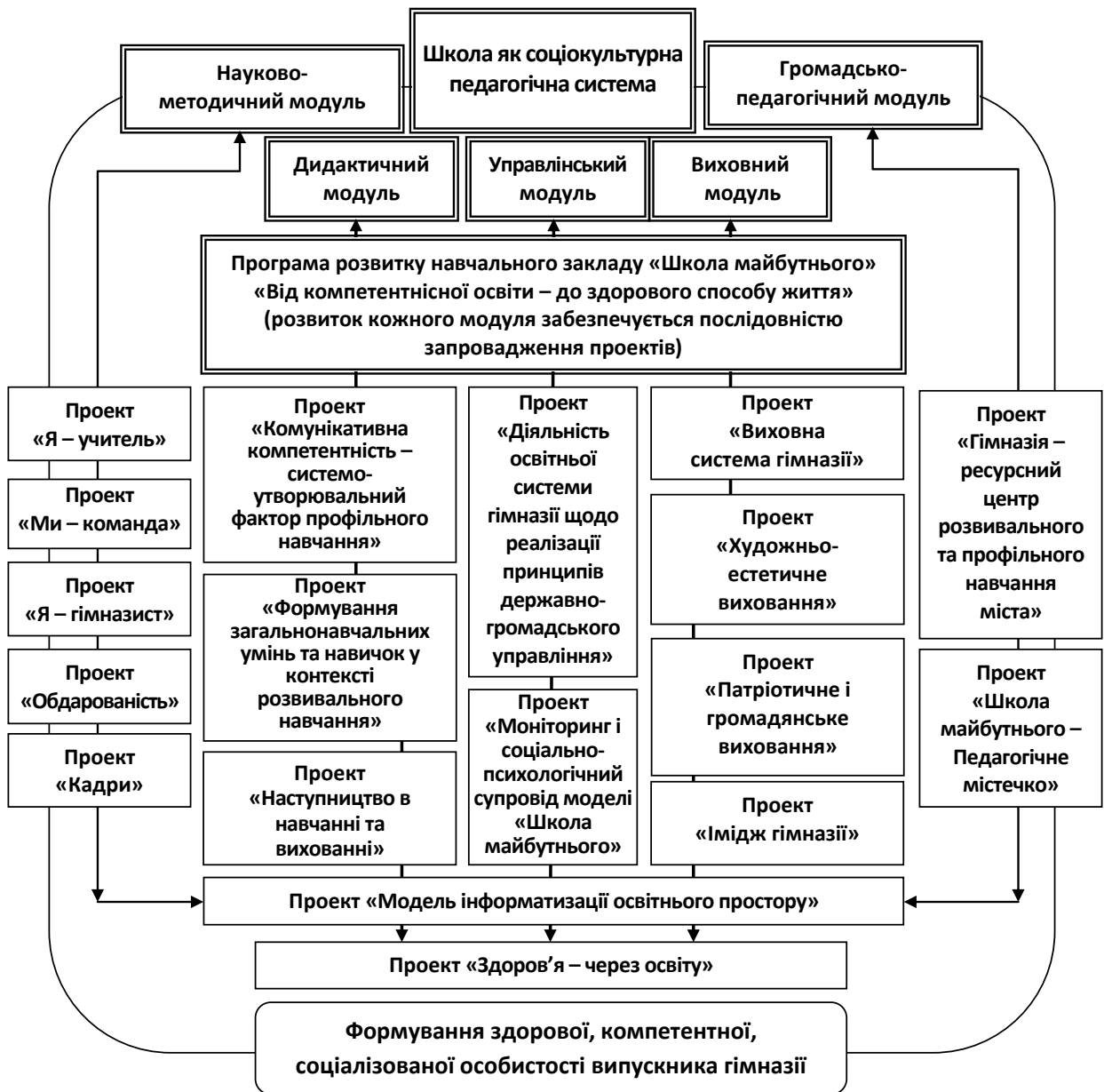

Схема 1. Структурно-функціональна схема розбудови Школи майбутнього

Також вона долучається до розроблення нових напрямів розвитку гімназійної освіти на основі на-ступності досвіду діяльності закладу й стратегічних завдань підготовки випускника до активної жит-тедіяльності в соціумі, що гарантує формування конкурентоспроможної особистості.

Участь в учнівському самоврядуванні є чин-ником формування в підлітків відповідальності, лідерських якостей, комунікативних і соціальних компетентностей. Представництво учнів у системі державно-громадського управління гімназією за-безпечує **Рада гімназистів**, яка охоплює представ-ників 5–11-х класів. Вони долучаються до плануван-ня й організації позакласної і позашкільної роботи, поєднуючи класи й педагогів-кураторів відповід-ного напрямку діяльності. Сектори і комісії Ради гім-назистів планують поточні справи на основі діяль-ності фракцій «Здоров'я», «Турбота», «Дозвілля», «Знання», «Грін», «Порядок».

Під час підготовки і проведення колективних творчих справ працюють підкомісії та творчі гру-пи: фракції учнівського парламенту, пошукові гру-пи, валео-екологічний штаб, творчі групи з органі-зації культурно-масових заходів. Питання щодо організації і проведення творчих звітів, спортив-но-оздоровчої роботи, заходів із громадянсько-го й патріотичного виховання, гімназійних акцій, навчально-дослідницької діяльності вирішуються спільно з Батьківською радою і Радою гімназії.

Рада ветеранів-педагогів організовує роботу педагогів-наставників, допомагає вчителям і учням вивчати досвід попередніх поколінь, що забезпечує наступність, формування традицій, високий статус навчального закладу. За їхньої участі реалізується соціальний проект «Історія гімназії», розроблений гуртком «Музей гімназії». Члени Ради ветеранів є наставниками гімназистів і молодих педагогів.

Об'єднання молодих педагогів вирішує пи-тання адаптації молодих фахівців у педагогічному колективі, вивчає передовий досвід через відкриті уроки, семінари і «круглі столи». Його діяльність спрямована на реалізацію творчого потенціалу вчителів в освітньому просторі гімназії та міста. Ця структура працює на засадах співробітництва з проектними мікрогрупами вчителів-предметників, предметними методичними об'єднаннями, Радою ветеранів-педагогів з питань формування про-фесійної компетентності й соціальної мобільності.

Організація роботи на засадах державно-гро-мадського управління та сучасних менеджмент-тех-нологій потребує чіткості і зрозумілості прийняття управлінського рішення, яке розпочинається і за-вершується моніторинговими заходами: діагности-кою, аналізом, інтерпретацією.

Аналітико-інформаційна функція управління забезпечується підпрограмою «Психолого-педаго-гічний супровід Школи майбутнього», яка охоплює відстеження й інтерпретацію таких параметрів і станів розвитку вихованців:

- психічні особливості;

- психологічний клімат в учнівському та педаго-гічному колективах;
- оптимальний розклад і дозування домашньо-го завдання;
- особливості соматичного здоров'я;
- ставлення до шкідливих звичок, їх профілакти-ка.

Цей проект тісно пов'язаний з іншим – «Здоров'я – через освіту», зміст і заходи якого орієнтовано на компенсацію, пом'якшення чи повне усунення не-гативних факторів впливу на здоров'я учнів. Тож з огляду на це фахівцями відстежуються:

1. Гігієнічні умови, фактори:

- шуми;
- рівень освітленості;
- повітряне середовище тощо.

2. Навчально-організаційні фактори, що зале-жать переважно від адміністрації:

- обсяг навчального навантаження, його від-повідність віковим та індивідуальним можливостям учня;

- розклад уроків, розподіл навантаження по днях, тижнях, у навчальному році;

- організаційно-педагогічні умови проведення уроку (щільність, чергування видів навчальної діяльності, проведення фізкультхвилинок, релакса-ційних пауз, вправ для зору тощо).

3. Психолого-педагогічні фактори, що залежать переважно від учителя:

- психологічний клімат у класах, на уроці, наяв-ність емоційних релаксаційних пауз;

- стиль педагогічного спілкування вчителя з уч-нями;

- характер проведення опитувань та іспитів, проблема оцінок тощо.

Розбудова навчально-виховного процесу на за-садах здоров'язбереження потребує не лише ви-сокого професіоналізму, а й спеціальних фахових знань, тому **управлінський модуль** передбачає повноваження щодо медико-гігієнічного, фізкуль-турно-оздоровчого, оздоровчо-реабілітаційного напрямів роботи творчим динамічним групам учи-телів, які через проекти вирішують різні питання.

Водночас управлінський модуль сприяє запро-вадженню **адаптивно-валеологічних технологій** роботи з педагогічними працівниками, мета яких – підвищення ступеня самостійності вчителя, форму-вання навичок і вмінь свідомо будувати власне життя в контексті здоров'язбереження та розв'язувати особисті професійні проблеми, що постають у його роботі. Для забезпечення цієї діяльності передбаче-но такі форми роботи з колективом: психолого-пе-дагогічні семінари → науково-практичні семінари → семінар-практикум «Валеологічна майстерня».

Під час психолого-педагогічних семінарів, які спільно проводять заступник директора з нау-ково-методичної роботи і практичний психолог, розкривається зміст основних сучасних педагогіч-них технологій, визначається коло психологічних проблем, що постають перед учителем в процесі

запровадження інновацій. Це такі семінари, як «Профільна освіта як фактор формування ключових компетентностей гімназистів у соціально-культурному та духовному аспектах», «Шляхи валеологічного супроводу обдарованих дітей, обдарована дитина – успіх чи проблема?» тощо.

На семінарах велика увага приділяється формуванню в педагогів сучасних підходів до трактування таких понять: «педагогічний аналіз», «цілепокладання», «проектування», «рефлексія» тощо. Практикуми з валеології присвячуються питанням оволодіння педагогічним колективом основними здоров'язбережувальними технологіями, зокрема: «Нетрадиційні здоров'язбережувальні форми і методи роботи на уроках», «Система вправ для зняття втоми, нервового напруження, активізації розумової і фізичної працездатності».

Розроблення проектів «**Психолого-педагогічний супровід Школи майбутнього**» і «**Здоров'я – через освіту**» відкриває широкі можливості для реалізації виховного модуля гімназії шляхом створення творчих груп, що взаємодіють із психологом, соціальним педагогом, учителем фізичної культури. У такій спільній проектній діяльності вибудовується освітньо-валеологічний простір, що базується на результатах соціально-психологічних досліджень та діагностики, корекційно-відновлювальних та розвивальних занять дітей «групи ризику», консультування і просвіти учнів, батьків, педагогів з проблем психічного розвитку та валеологічного виховання, психопрофілактичної роботи. У контексті цієї спільної діяльності велике організаційне значення має Паспорт здоров'я гімназиста. Він містить інформацію про стан розвитку соматичного, фізичного, психічного, духовного, інтелектуального та соціального здоров'я вихованця; індивідуальні заходи щодо регуляції й корекції різних показників особистісного розвитку дитини, які пропонують психолог, класні керівники, соціальний педагог та вчитель фізичної культури.

Прикладом спільних дій у рамках виховного модуля та соціально-психологічної служби є розвивальна програма «Школа лідерів» для учнів середніх і старших класів, яку спрямовано на розвиток комунікативних здібностей гімназистів, уміння будувати позитивні взаємини з однолітками, дорослими, ставити конкретну мету та знаходити ефективні шляхи її досягнення, розуміти себе й оточуючих, приймати рішення, робити свідомий вибір, брати на себе відповідальність за свої вчинки, висловлювати власну думку, відстоювати запропоновану ідею. Успішно реалізуються *валеологічні проекти*: «Ми проти куріння», «Ми обираємо здоров'я», «Проблема ВІЛ-інфікування в Україні»; *соціальні проекти*: «Усі ми – діти Приазов'я», «Ветерани в нашій серці», «Наш двір – мов сад!», «Традиції мого роду», добровільний волонтерський рух «Гаряче серце».

Ретельна робота в рамках управлінського модуля над проектами «Діяльність системи освіти гімназії з реалізації принципів державно-громадського

управління», «Психолого-педагогічний супровід Школи майбутнього», «Здоров'я – через освіту» орієнтована на кінцевий результат – опанування цілісної системи загальношкільських цінностей усіма учасниками навчально-виховного процесу закладу. Кожний захід у класах гімназії та початкової школи відбувається за участю батьків, які допомагають виготовляти наочність і декорації для свят, разом із дітьми проводять спектаклі та концерти, організують екскурсії на підприємства, туристичні поїздки. З допомогою батьків вивчається історія родин учнів, і практично кожний із гімназистів уже створив мультимедійну презентацію родоводу.

Для батьків функціонує клуб «Світ твоїх захоплень», на засіданнях якого обговорюються питання формування особистості учня гімназії, що дає змогу уникнути проблемних ситуацій в родинній комунікації. Робота клубу будується з урахуванням вікових особливостей дітей: для учнів початкових класів – це насамперед проблеми адаптації до навчання, формування позитивної мотивації на здобуття знань, для 5–6-х класів – питання адаптації до навчання в середніх класах, вікових проблем і конфліктів, проблем насильства над дітьми, для старшокласників – професійного самовизначення, зокрема підтримання родиною вибору майбутньої професії.

Особливо поширеним є проведення батьківських зборів у формі тренінгів, діяльність консультативного пункту, де досвідчені класні керівники та вчителі-предметники роз'яснюють батькам питання вікової та соціальної психології, здійснюють родинні консультації. Традиційною стала щорічна батьківська конференція – своєрідний підсумок роботи з батьківською громадою. Класоводи і класні керівники вибудовують систему роботи з родинами учнів із використанням інноваційних методик, переважно рольових ігор, колективних творчих справ батьків і дітей, спільних творчих звітів гімназійних родин, майстер-класів.

Отже, в рамках **управлінського модуля** реалізуються проекти, які послідовно орієнтують учителів, вихователів, учнів, батьків, громадськість на відкритий діалог, що забезпечує динамічний розвиток навчального закладу, підвищує його престижність, формує імідж, адекватний реальним і потенційним можливостям педагогічного колективу.

Узагальнюючи, зазначимо, модель Школи майбутнього – це система, яку колектив гімназії, постійно вдосконалює і розвиває. Запропоновані зміни у модулях потребують ґрунтовного доповнення та пояснення механізмів утворення нових взаємозв'язків, і тому система управління сприяє появі нових проектів на певних етапах розвитку. Рушійними чинниками нових підходів стали цільові проекти «Я – гімназист», «Я – вчитель», «Ми – команда», які надали нових якостей самій моделі «Школа майбутнього» [4; 5]. Це засвідчує, що врахування природних змін у соціокультурних системах сприяє

перетворенню учнів і педагогів з об'єкта управління на суб'єкт навчання та виховання, формуванню в них самостійності, здатності до самоуправління, самоосвіти, самореалізації та самовиховання.

Система управління навчального закладу має ґрунтуватися на детальному аналізі зовнішніх і внутрішніх процесів, що відбуваються в педагогічній системі, для постійного пошуку шляхів підвищення ефективності, комфортності, сприятливого психоемоційного клімату навчально-виховного процесу. З огляду на це очевидно: повного розвитку сучасний навчальний заклад не може досягти без надання прав громадам впливати на освітні процеси шляхом оптимального поєднання управління й самоуправління. Тому лише управління на державно-громадських засадах дає змогу в сучасних умовах приймати адекватні організаційні рішення на основі:

- врахування громадської думки;
- розширення нормативно-правової бази змішаного фінансування освітніх послуг та заохочення до участі громади в управлінні освітою закладу;
- задоволення додатковими освітніми потребами учнів та їхніх батьків;
- залучення батьків-науковців до проектно-виховної та викладацької діяльності в гімназії;
- забезпечення соціального захисту всіх учасників освітнього процесу;
- паралельного розвитку мережі громадсько-активних навчальних закладів міста, що формують його продуктивне освітнє середовище.

Отже, діяльність системи управління навчальним закладом, що розвивається у межах проекту «Школа майбутнього», спрямована на всебічну інтеграцію зв'язків з батьками, учнями, громадськістю, установами різних типів і форм власності, що забезпечують формування здорової, компетентної особистості випускника навчального закладу.

Література

1. Грабовський В.А. Модель державно-громадського управління районною системою загальної середньої освіти з моніторинговим супроводом / В.А. Грабовський // Вісник НАДУ. – 2004. – №4. – С. 355–363.
2. Грабовський В.А. Державно-громадське управління загальною середньою освітою в Україні: стан та перспективи / В.А. Грабовський // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць / Редкол.: С.М. Серьогін (голов. ред.) та ін. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 1(19). – С. 102–111.
3. Мармаза О.І. Стратегічне управління: траєкторія успіху / О.І. Мармаза. – Х.: Основа, 2006. – 160 с.
4. Сергієнко В.П. Становлення компетентності гімназистів у межах пізнавальної діяльності (з досвіду експериментальної роботи гімназії №1 «Надія» м. Бердянська) / В.П. Сергієнко // Управління школою. – 2005. – №31. – С. 25–27.
5. Сергієнко В.П. Формування ключових компетентностей вчителя в умовах Школи культури здоров'я / В.П. Сергієнко // Управління школою. – 2006. – №14. – С. 10–12.

Анонси

Валентина СЕРГІЄНКО

Організація управління розвитком навчально-виховного процесу Школи майбутнього

У статті представлена управлінська основа успішного впровадження в освітній процес програми розвитку навчального закладу. В змісті програми велика увага приділена реалізації принципів державно-громадського управління в гімназії, яке засноване на системному залученні до гімназійного життя батьків, педагогів-ветеранів, представників громадських, спортивних, молодіжних організацій. Акцентується на необхідності постійного і відкритого діалогу між усіма учасниками освітнього процесу як основному факторі ефективності управлінської діяльності в гімназії.

Ключові слова: управлінський модуль, державно-громадське управління, Рада гімназистів, об'єднання молодих педагогів.

Валентина СЕРГИЕНКО

Организация управления развитием учебно-воспитательного процесса Школы будущего

В статье представлена управленческая основа успешного внедрения в образовательный процесс программы развития учебного заведения. В содержании программы большое внимание уделено реализации принципов государственно-общественного управления в гимназии, которое основано на системном вовлечении в гимназическую жизнь родителей, педагогов-ветеранов, представителей общественных, спортивных, молодежных организаций. Акцентируется на необходимости постоянного и открытого диалога между всеми участниками образовательного процесса как основном факторе эффективности управленческой деятельности в гимназии.

Ключевые слова: управленческий модуль, государственно-общественное управление, Совет гимназистов, объединение молодых педагогов.

Valentina SERGIENKO

The management organisation of the educational process development of the model «The school of the future».

The article is about a successful implementation of a management system in the educational process of the school development. According to the contents of the programme a great attention is given to the application of the principles of public administration and public management at Gymnasium, which is based on the system integration of parents, teachers-veterans, representatives of the public, sports and youth organisations in the school life. The article focuses on the need for a permanent and open dialogue between all the participants of the educational process as well as the efficiency of the Gymnasium management.

Keywords: management module, Gymnasium Council, public administration and public management, association of young teachers